

Науково-практичний журнал **Бухгалтерський облік і аудит**

Нагороджено Почесною грамотою Кабінету Міністрів України за значний внесок у реформування бухгалтерського обліку і розвиток економічної освіти

Визнано ВАК України як професійне видання з бухгалтерського обліку і аудиту

1/2013

У НОМЕРІ:

Редакційна колегія:

ЄФІМЕНКО В.І.
(головний редактор,
канд. екон. наук, проф.),

БІЛУХА М.Т.
(заст. головного редактора,
доктор екон. наук, проф.),

ГОЛОВ С.Ф.
(заст. головного редактора,
доктор екон. наук, проф.),

КАЛЮЖНА Є.Л.
(заст. головного редактора),

БОНДАР М.І.
(доктор екон. наук, проф.),

БУТИНЕЦЬ Ф.Ф.
(доктор екон. наук, проф.),

ГАЛЕНКО О.М.
(доктор екон. наук, проф.),

ГУЦАЙЛЮК З.В.
(доктор екон. наук, проф.),

ДОБРОВСЬКИЙ В.М.
(канд. екон. наук, проф.),

ЖИТНА І.П.
(доктор екон. наук, проф.),

ЗУБІЛЕВИЧ С.Я.
(канд. екон. наук, проф.),

КІНДРАЦЬКА Л.М.
(доктор екон. наук, проф.),

ЛОВІНСЬКА Л.Г.
(доктор екон. наук, проф.),

МНИХ Є.В.
(доктор екон. наук, проф.),

ПАРХОМЕНКО В.М.
(доктор екон. наук, проф.),

ПЕТРИК О.А.
(доктор екон. наук, проф.),

ПОДДЕРЬОГІН А.М.
(канд. екон. наук, проф.),

СВІРКО С.В.
(доктор екон. наук, проф.),

СОПКО В.В.
(доктор екон. наук, проф.),

ШВЕЦЬ В.Г.
(доктор екон. наук, проф.),

ЯНЧЕНКО Ю.В.
(канд. екон. наук, доц.)

ОБЛІК: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

БЕЗВЕРХИЙ К.

Інвентаризація як об'єкт обліку і контролю обліково-звітної інформації: організаційно-методологічний аспект

3

КЛЕПАР Г.

Момент переходу права власності: вплив на доходи та витрати

20

ПОДАТКИ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

ШІРІНЯН Л.

Диференційоване оподаткування страховиків як спосіб фінансового регулювання страхового ринку

30

АУДИТ, РЕВІЗІЯ, КОНТРОЛЬ

ГОЛОВАЧ В.

Постулати аудиту

37

МАЛИШКІН О.

Методологічні аспекти сучасного аудиту податків

46

Редактор
Шевченко Н.М.

**Обкладинка,
комп'ютерний
набір і верстка**
Архангельського Є.Ю.

Підписано до друку
31.01.2013 р.
Формат 60 x 84¹/₈.
Папір офсетний.
Гарнітура Петербург.
Друк офсетний.
Умовн. друк. арк. 7,89.
Обл.-вид. арк. 9,51.

**Надруковано
з готових форм**
ТОВ «Лазурит-Полиграф».
04080, м. Київ,
вул. Костянтинівська, 73
Телефон: (044) 353-56-65

**Адреса
для кореспонденції:**
04071, м. Київ-71, а/с 45
тел./факс (044) 492-25-19
тел. (044) 451-73-79

Адреса редакції:
м. Київ, вул. В. Хвойки, 10

E-mail:
wirt.ukr@gmail.com

Шановні автори!
У разі передачі статті
на адресу редакції
по e-mail просимо Вас
зателефонувати до редакції

Свідоцтво
про державну реєстрацію
друкованого засобу
масової інформації:
серія КВ № 17032-5802ПР
від 6 жовтня 2010 р.

Засновники журналу:
ТОВ «Екаунтинг»;
ДВНЗ «Київський
національний економічний
університет імені
Вадима Гетьмана»

© Журнал
«Бухгалтерський
облік і аудит», 2013

ХРОНІКА

**ЄФІМЕНКО В.,
КІНДРАЦЬКА Л.,
ЛАХТІОНОВА Л.**

Підсумки роботи II Міжнародної науково-практичної конференції «Роль і місце бухгалтерського обліку, контролю й аналізу в розвитку економічної науки і практики» (6–7 грудня 2012 р., ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»)

55

ШАНОВНІ АВТОРИ !

Звертаємо Вашу увагу на те, що до тексту статті мають бути додані:

1. УДК.
2. Коротка анотація та ключові слова українською, російською та англійською мовами.
3. Докладний план.

Велике прохання зазначити у статті, яку Ви надсилаєте, прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь і звання, місце роботи, службову і домашню адреси, контактні телефони.

ДО УВАГИ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ!

Відтепер передплатити наше видання через Інтернет ще зручніше!

Нещодавно на сайті Державного підприємства «Преса» www.presa.ua з'явилася можливість здійснювати оплату за передплачені видання у новий спосіб – платіжною картою Visa чи MasterCard, випущеною будь-яким банком світу.

Сьогодні Вам не потрібно витратити свій час на сплату рахунків у банку.

Під час оформлення передплати на сайті ДП «Преса» достатньо обрати спосіб оплати «Оформити передплату (сплатити картками Visa чи MasterCard)» і пройти стандартний процес сплати рахунків: ввести дані про платіжну картку.

Нагадуємо, що здійснити розрахунок за передплату також можна в банку за сформованим на сайті рахунком або скориставшись системою електронних платежів Webmoney.

Рекомендовано до видання вченою радою
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

УДК 336:368

ДИФЕРЕНЦІЙОВАНЕ ОПОДАТКУВАННЯ СТРАХОВИКІВ ЯК СПОСІБ ФІНАНСОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ

ЛАДА ШІРІНЯН,
канд. екон. наук, доцент,
докторант відділу фінансових
ринків ДННУ «Академія
фінансового управління»
Науково-дослідного фінансового
інституту Міністерства
фінансів України

Оподаткування страхової компанії суттєво відрізняється від оподаткування інших суб'єктів фінансового ринку. Це призводить до нерівності учасників фінансового ринку і ухилення від сплати податків. У статті запропоновано впровадження диференційованих ставок оподаткування прибутків страховика за різними видами діяльності – фінансовою, інвестиційною, основною операційною та іншою операційною. Розраховано показник податкової віддачі для демонстрації переваг нового підходу. Показано, що новий підхід є компромісним рішенням для страховиків–платників податку, держави і може бути уніфікований для всіх суб'єктів фінансового ринку.

Ключові слова: диференційоване оподаткування, страховик, база оподаткування, норма ставки, прибутки, дохід, витрати, види діяльності, податкова віддача, облік.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Податки є одним з основних фінансових інструментів, що застосовуються для здійснення фінансової політики держави. Оподаткування в страхуванні ґрунтується насамперед на результатах діяльності страховиків, тому актуальним є детальний аналіз формування фінансових результатів страховиків з метою оптимізації податкового регулювання.

Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств» (1997 р.) запроваджено специфічний механізм оподаткування страховиків, відокремлено страхові операції від нестрахових, для яких оподаткування залишилося незмінним [1]. Об'єктом оподаткування для страхових операцій став валовий дохід у вигляді страхових премій за договорами страхування і перестрахування зі ставкою оподаткування 3%, а для нестрахових операцій – прибуток із ставкою оподаткування, як для звичайних підприємств країни. Відтоді і дотепер система оподаткування страхо-

вої компанії суттєво відрізняється від системи, прийнятої для типового господарського товариства, що пов'язано з її особливим статусом. Завдяки такій особливості страховий ринок несе податкове навантаження, що не можна співвіднести з іншими галузями економіки.

Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо стимулювання інвестицій у вітчизняну економіку» від 17.11.2011 р. № 4057-VI порядок оподаткування страховиків було подовжено до грудня 2012 р. [2]. Прибуток з інших джерел оподатковується за ставкою 25% від суми валового прибутку [3]. Отже, оподаткування страхових премій залишається незмінним і створює неринкові переваги для сектору страхування порівняно з іншими конкурентними фінансовими ринками.

Проблеми оподаткування страховиків в контексті порівняння із загальними засадами оподаткування прибутку підприємств порушувалися в працях вітчизняних (А. Василенко, О. Вовчак, О. Гаманкова,

О. Кисельова, Г. Козоріз, О. Охріменко, В. Приходько, Т. Ротова, К. Руденко, К. Шелехова), та зарубіжних (А. Гвозденка, В. Шахова та ін.) [4–6] учених. Науковці і практики звертають увагу на те, що багато суб'єктів підприємницької діяльності використовують страхування як спосіб ухилення від сплати податків. Така проблема залишатиметься не розв'язаною доти, поки не відбудеться переходу страховиків до загальної системи оподаткування прибутку або поки не буде знайдено іншого розв'язання проблеми.

Метою статті є розробка практичних рекомендацій щодо застосування диференційованого оподаткування страховиків і створення податкових стимулів для забезпечення реального сектора національної економіки необхідними інвестиційними ресурсами.

Об'єкт дослідження – страхові компанії як суб'єкти страхового ринку і платники податків, пов'язаних зі страхуванням.

Предмет дослідження – грошові потоки страхових компаній, відповідна база оподаткування.

1. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ СТРАХОВИКА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Згідно з Законом України «Про страхування» «предметом безпосередньої діяльності страховика може бути лише страхування, перестрахування і фінансова діяльність, пов'язана з формуванням, розміщенням страхових резервів та їх управлінням» [7], а фінансовий результат діяльності страхової організації може бути визначено за допомогою доходів і витрат: 1) доходи від страхової діяльності; 2) доходи від фінансової діяльності; 3) доходи від іншої операційної діяльності; 4) витрати на ведення справи; 5) витрати, пов'язані зі страховими зобов'язаннями.

У попередніх працях автора було доведено, що така класифікація грошових потоків була неповною, призводила до плуралізму поглядів стосовно переліку видів діяльності і потребувала вдосконалення з метою уніфікації, що й було здійснено.

Авторський підхід полягає в тому, що пропонується:

- відокремити інвестиційну діяльність страховика від фінансової;
- співвіднести витрати з основними видами діяльності страхової компанії [8, с. 59].

За новим підходом прибутки або збитки за кожним видом діяльності визначаються надходженнями

і витратами за кожним видом діяльності, а загальний прибуток – зіставленням восьми грошових потоків:

1. Грошові надходження за основною операційною (страховою) діяльністю **ГНООД**.

2. Витрати за основною операційною діяльністю **ВООД**.

3. Грошові надходження за іншою операційною діяльністю **ГНІОД**.

4. Витрати за іншою операційною діяльністю **ВІОД**.

5. Грошові надходження за фінансовою діяльністю **ГНФД**.

6. Витрати за фінансовою діяльністю **ВФД**.

7. Грошові надходження за інвестиційною діяльністю **ГНІД**.

8. Витрати за інвестиційною діяльністю **ВІД**.

Склад грошових надходжень і напрямів витрат під час господарської діяльності страховика приведено у праці [8], де систематизовано і класифіковано всі складові перелічених грошових потоків, що визначають валовий дохід і валові витрати страховика, доходи і витрати за кожним видом діяльності окремо.

Запропонований поділ дасть змогу визначати прибуток від основної операційної діяльності за такою формулою:

$$\text{ПООД} = \text{ГНООД} - \text{ВООД}. \quad (1)$$

Прибуток від іншої операційної діяльності визначиться як відповідна різниця

$$\text{ПІОД} = \text{ГНІОД} - \text{ВІОД}. \quad (2)$$

Прибуток від інвестиційної діяльності визначиться за формулою

$$\text{ПІД} = \text{ГНІД} - \text{ВІД}. \quad (3)$$

Прибуток від фінансової діяльності визначиться з розрахунку

$$\text{ПФД} = \text{ГНФД} - \text{ВФД}. \quad (4)$$

Загальний прибуток страховика визначатиметься за зведеною формулою

$$\text{ЗП} = \text{ПООД} + \text{ПІОД} + \text{ПІД} + \text{ПФД}. \quad (5)$$

Кожний перелічений вид діяльності може розглядатися як самостійний і відносно незалежний від іншого. Так, страховик формально може не здійснювати страхову діяльність і займатися лише інвестиційною діяльністю або лише іншою операційною діяльністю. На фінансовому ринку діють нестрахові компанії (підприємства), які здійснюють один з перелічених видів діяльності і сплачують податки від прибутку за таким видом діяльності. З цих позицій постає питання нерівності суб'єктів господарювання щодо збору податків: у одного податки можуть

справлятися лише за одним видом діяльності, у другого – за загальним результатом від декількох видів діяльності, у третього – за кожним видом діяльності. Тому потрібно уніфікувати правила оподаткування для всіх суб'єктів фінансового ринку і страховиків насамперед.

Застосуємо нову класифікацію доходів і витрат для модифікації концепції оподаткування в страховій галузі. Подібний підхід може бути застосований і до будь-якого (нестрахового) підприємства і уніфікований для всіх юридичних осіб України. Він створює нові можливості і моделі оподаткування, які ми продемонструємо на прикладі страховиків.

2. МОДЕЛІ ОПОДАТКУВАННЯ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ УКРАЇНИ

З одного боку, високі ставки податків призводять до високих цін (тарифів) за страхові послуги для кінцевого споживача, тому стають неефективними і недоступними для більшості населення України. Крім того, високі ставки податків індукують ухилення від їх сплати. З іншого боку, існує

потреба у наповненні бюджету країни для вирішення багатьох соціальнозначущих питань. Саме тому необхідним стає пошук компромісного рішення для розв'язання проблеми.

Пропонуємо компромісне рішення як для страховиків–платників податку, так і для держави з метою ефективного поповнення бюджету: диференційоване оподаткування прибутків страховиків-резидентів за видами діяльності залежно від напрямку, обсягів і результатів діяльності. Вважаємо за доцільне зменшення ставки податку з одночасним введенням диференційованого оподаткування, а саме: окремого оподаткування основної операційної діяльності, окремого – фінансової діяльності, окремого – інвестиційної діяльності та окремого оподаткування іншої операційної діяльності. Отже, компромісне рішення полягає в тому, що одночасно зменшуються ставки податку на прибуток і диференціюються податки за видами діяльності.

Пропозиція – диференційоване оподаткування. Пояснимо деякі особливості запропонованої методики диференційованого оподаткування з прибутків (табл. 1).

Таблиця 1

ДИФЕРЕНЦІЙОВАНЕ ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКІВ СТРАХОВИКА
ЗАЛЕЖНО ВІД ВИДУ, НАПРЯМУ, ОБСЯГІВ І РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ*

Види діяльності та короткий зміст	Пропозиція – об'єкт оподаткування (алгоритм)	Пропозиція – норми ставки, %
1. Страхова діяльність		
Основна операційна діяльність резидентів і нерезидентів – страхування, перестрахування	Прибуток ПООД (ГНООД – ВООД)	15
2. Інша операційна діяльність		
Інша операційна діяльність резидентів і нерезидентів	Прибуток ППОД (ГНПОД – ВПОД)	16
3. Фінансова діяльність		
Фінансова діяльність резидентів і нерезидентів	Прибуток ПФД (ГНФД – ВФД)	17
4. Інвестиційна діяльність		
Інвестиційна діяльність резидентів і нерезидентів	Прибуток ПІД (ГНІД – ВІД)	18
Інвестиційні витрати резидентів в економіку інших країн обсягом більш як 100 000 євро на рік	Обсяг інвестицій в економіку інших країн	3

* Розроблено автором.

Пропонуємо зменшити ставки оподаткування від основних видів діяльності в середньому з 21 до 15, оподаткування іншої операційної діяльності за ставкою 16 з відповідного прибутку, оподаткування фінансової діяльності за ставкою 17 з прибутку від такої діяльності та інвестиційної діяльності – 18 з відповідного прибутку. Можна також застосувати несиметричний режим оподаткування для тих резиден-

тів, хто інвестує гроші в економіку інших країн. Це дасть змогу податково врегулювати створення та забезпечення підтримки вітчизняного ринку страхування. Тенденція до зменшення ставки оподаткування має місце і в країнах – нових членах ЄС [5; 9].

Розглянемо тепер, як впливатиме запропоноване вдосконалення оподаткування на діяльність, з одного боку, страхових компаній, а з іншого – на надхо-

дження коштів до бюджету країни.

Сукупний податок, що був би сплачений страховиком за умови переходу на диференційоване оподаткування прибутків, визначиться:

$$\text{ЗСПП} = 0,15 \cdot \text{ПООД} + 0,16 \cdot \text{ПЮД} + 0,17 \cdot \text{ПФД} + 0,18 \cdot \text{ПІД} + 0,03 \cdot \text{Суми інвестицій за межі України} \quad (6)$$

Загальна сума нерозподіленого прибутку, тобто коштів, що залишаться у страховиків після оподаткування у такому разі, буде:

$$\text{ЗСПП} = 0,85 \cdot \text{ПООД} + 0,84 \cdot \text{ПЮД} + 0,83 \cdot \text{ПФД} + 0,82 \cdot \text{ПІД} + 0,03 \cdot \text{Суми інвестицій за межі України} \quad (7)$$

Порівняємо різні пропозиції оподаткування страховиків в контексті новацій Податкового кодексу України для виявлення особливості та переваг нового підходу.

3. ПОРІВНЯННЯ ПРОПОЗИЦІЙ НА ПРИКЛАДІ РОЗРАХУНКОВИХ ЗАВДАНЬ

Модельний приклад 1. Припустимо спочатку, що певний страховик має результати діяльності з відповідними позитивними прибутками і працює в Україні: ПООД = 10 млн грн, ПЮД = 20 млн грн, ПФД = 30 млн грн, ПІД = 40 млн грн. Розрахуємо величину сплачених податків для такого страховика за наведеними підходами (табл. 2), де загальний прибуток: ЗП = 10 + 20 + 30 + 40 = 100 млн грн.

Таблиця 2

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ОПОДАТКУВАННЯ СТРАХОВИКІВ*

Пропозиція	Хто пропонує	Пояснення
1	Міністерство фінансів	Оподаткування загального прибутку: 21% ЗП. У разі збитку податок не збирається
2	Автор	Диференційоване оподаткування прибутків ПООД, ПФД, ПЮД, ПІД. У разі збитку за певним видом діяльності податок з цього виду діяльності не збирається
3	Податковий кодекс	Оподаткування загального прибутку: 23% ЗП з 2011 р., 21% ЗП з 2012 р., 19% ЗП з 2013 р., 16% ЗП з 2014 р. У разі збитку ЗП < 0 податок не збирається

* Розроблено автором за офіційними даними уповноважених органів [9–10] і власних досліджень.

Сплачені податки ЗСПП за пропозицією 1 будуть визначатися так:

$$\text{ЗСПП} = 0,21 (10 + 20 + 30 + 40) = 0,21 \cdot 100 = 21 \text{ млн грн.}$$

Сплачені податки ЗСПП за пропозицією 2 будуть визначатися за формулою (6):

$$\text{ЗСПП} = 0,15 \cdot 10 + 0,16 \cdot 20 + 0,17 \cdot 30 + 0,18 \cdot 40 = 17 \text{ млн грн.}$$

Сплачені податки ЗСПП за пропозицією 3:

$$\text{ЗСПП} = 0,19 (10 + 20 + 30 + 40) = 0,19 \cdot 100 = 19 \text{ млн грн.}$$

Показники податкової віддачі для всіх наведених випадків будуть близькими або рівними обраним нормам ставки податку на прибуток. Податкова віддача за новим методом диференційованого оподаткування є найменшою і для приведених даних дорівнює 17%.

Наші підрахунки (табл. 3) дають змогу зрозуміти, що у разі позитивних прибутків за всіма видами діяльності страховик сплачуватиме за пропозицією 2 менші податки, ніж за чинними вимогами оподаткування і за іншими пропозиціями. Податкова віддача для диференційованого оподаткування є значно меншою. Отже, такий результат є вигідним для страхо-

вика і на перший погляд не зовсім прийнятний для державного фінансового регулювання і податкових надходжень до бюджету: 21 млн грн > 17 млн грн; 19 млн грн > 17 млн грн.

Модельний приклад 2. Тепер змодельюємо іншу ситуацію зі страховиком, що має результати діяльності як з позитивними, так і з від'ємними значеннями прибутків за окремими видами діяльності. Для спрощення розрахунків і розуміння приймемо, що страховик надає страхові послуги на території України і має від'ємні результати лише за одним видом діяльності, наприклад, за інвестиційною діяльністю (табл. 4). Тому два страховики (перший і другий) у табл. 3 і табл. 4 відрізняються лише за результатами інвестиційної діяльності.

Знову розрахуємо величину сплачених податків для такого страховика, що матиме загальний прибуток ЗП = 10 + 20 + 30 – 40 = 20 млн грн, за трьома підходами.

Обсяги сплачених податків ЗСПП за пропозицією 1 будуть визначатися:

$$\text{ЗСПП} = 0,21 (10 + 20 + 30 - 40) = 0,21 \cdot 20 = 4,2 \text{ млн грн.}$$

Таблиця 3

**ПОРІВНЯННЯ ПРОПОЗИЦІЙ СТОСОВНО ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ
НА ПРИКЛАДІ РОЗРАХУНКОВОЇ ЗАДАЧІ ДЛЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРШОГО СТРАХОВИКА***

Показник діяльності	Значення, млн грн	Податки, млн грн		
		Пропозиція 1 – Мінфін – 21% прибутку	Пропозиція 2 – автор – диференційоване оподаткування	Пропозиція 3 – ПКУ – 19% прибутку
ПООД	10	$0,21 \cdot 10 = 2,1$	$0,15 \cdot 10 = 1,5$	$0,19 \cdot 10 = 1,9$
ППОД	20	$0,21 \cdot 20 = 4,2$	$0,16 \cdot 20 = 3,2$	$0,19 \cdot 20 = 3,8$
ПФД	30	$0,21 \cdot 30 = 6,3$	$0,17 \cdot 30 = 5,1$	$0,19 \cdot 30 = 5,7$
ПІД	40	$0,21 \cdot 40 = 8,4$	$0,18 \cdot 40 = 7,2$	$0,19 \cdot 40 = 7,6$
Усього сплачених податків ЗСПП		21,0	17	19,0
Загальний прибуток ЗП, млн грн		100	100	100
Податкова віддача ПВ = ЗСПП/ЗП · 100%		21	17	19

* Розроблено автором.

За пропозицією 2 диференційованого оподаткування страховик не сплачуватиме податок від інвестиційної діяльності, але сплатить податки за іншими видами діяльності. Сплачені податки ЗСПП за пропозицією 2 визначатимуть за формулою (6):

$$\text{ЗСПП} = 0,15 \cdot 10 + 0,16 \cdot 20 + 0,17 \cdot 30 + 0 = 9,8 \text{ млн грн.}$$

Сплачені податки ЗСПП за пропозицією 3 визначатимуться:

$$\text{ЗСПП} = 0,19 (10 + 20 + 30 - 40) = 0,19 \cdot 20 = 3,8 \text{ млн грн.}$$

Таблиця 4

**ПОРІВНЯННЯ ПРОПОЗИЦІЙ СТОСОВНО ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ
НА ПРИКЛАДІ РОЗРАХУНКОВОЇ ЗАДАЧІ ДЛЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ДРУГОГО СТРАХОВИКА***

Показник діяльності	Значення, млн грн	Податки (млн грн.)		
		Пропозиція 1 – Мінфін – 21% прибутку	Пропозиція 2 – автор – диференційоване оподаткування	Пропозиція 3 – ПКУ – 19% прибутку
ПООД	10	$0,21 \cdot 10 = 2,1$	$0,15 \cdot 10 = 1,5$	$0,19 \cdot 10 = 1,9$
ППОД	20	$0,21 \cdot 20 = 4,2$	$0,16 \cdot 20 = 3,2$	$0,19 \cdot 20 = 3,8$
ПФД	30	$0,21 \cdot 30 = 6,3$	$0,17 \cdot 30 = 5,1$	$0,19 \cdot 30 = 5,7$
ПІД	-40	$0,21 \cdot (-40) = -8,4$	0	$0,19 \cdot (-40) = -7,6$
Усього сплачених податків ЗСПП		4,2	9,8 (податок від інвестиційної діяльності нульовий)	3,8
Загальний прибуток ЗП, млн грн		20	20	20
Податкова віддача ПВ = ЗСПП / ЗП × 100%		21	49	19

* Розроблено автором.

Як бачимо, якщо у страховій компанії є від'ємні значення прибутку (тобто збитки), то податкова віддача за новим методом диференційованого оподаткування є найбільшою.

Отже, підрахунки для другого випадку дають змогу зробити узагальнений висновок, що у разі наявності збитків за видами діяльності страховик сплачуватиме податки, більші за відповідні згідно з чинними вимогами оподаткування та іншими пропозиціями. Такий результат є ефективним з погляду державного фінансового регулювання і спрямування

коштів у бюджет і не зовсім прийнятним для страховика:

$$4,2 \text{ млн грн} < 9,8 \text{ млн грн};$$

$$3,8 \text{ млн грн} < 9,8 \text{ млн грн.}$$

Запропонований підхід диференційованого оподаткування (*пропозиція 2*) стимулюватиме страховиків до одержання і декларування позитивних прибутків за кожним видом діяльності окремо. Саме тому пропозиція диференційованого оподаткування, на наш погляд, є найприйнятнішою для позитивного ефекту в страховій економіці і може бути адаптована

до інших галузей економіки. За таких умов податки на прибутки страховиків стануть прямими податками. Страховики сплачуватимуть податки лише за тими видами діяльності, які матимуть прибутки. Перехід страховиків на диференційовану систему оподаткування значно зменшить можливості участі страховиків у схемах податкової оптимізації, виведення коштів за кордон й бажання приховати реальні прибутки.

4. ПИТАННЯ ФІНАНСОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ, КОНТРОЛЮ ТА ОБЛІКУ

Заслугує на увагу той факт, що чинна редакція Закону України «Про страхування» не унормовує порядок формування прибутків від різних видів діяльності. Єдиним документом, що містить перелік доходів і витрат страховика є форма спеціалізованої звітності «Звіт про доходи і витрати страховика». Вона ґрунтувалася на нормах оподаткування прибутку для редакції Закону «Про страхування» 1991 р. і стандартних форми № 2 річного бухгалтерського звіту про фінансові результати і форми № 3 річного бухгалтерського звіту про рух грошових коштів страховика [4, с. 170]. Саме тому Звіт про доходи і витрати страховика є більш детальним, але не дає змогу визначити наведені вісім потоків і чотири види прибутків: від основної операційної діяльності, від іншої операційної діяльності, від інвестиційної діяльності, від фінансової діяльності. Це означає, що наведена пропозиція щодо визначення результатів діяльності страховика потребує перегля-

ду структури і змісту стандартної форми № 2 річного бухгалтерського звіту про фінансові результати страховика та Звіту про доходи і витрати страховика так, щоб ліквідувати вказаний недолік, вона має бути зрозумілою не тільки фахівцям, а й зручною для визначення податків.

З погляду фінансового регулювання і контролю для виконання норм оподаткування суб'єктів страхового ринку потрібно визначати фактичні показники податкової віддачі за кожним видом діяльності кожного страховика і страхового ринку загалом. На нашу думку, з метою забезпечення адекватного фінансового регулювання, прозорості страхового ринку та прийняття виважених рішень центральними органами виконавчої влади доцільно зобов'язати:

• **страховиків України** – надавати в річних звітах інформацію про кожний фактичний показник отриманого прибутку ПООД, ПНОД, ПФД, ПІД окремо і результуючий показник ЗП; фактичні чотири показники податкової віддачі за кожним видом діяльності і загальний показник віддачі всієї господарської діяльності;

• **Нацкомфінпослуг України і ДПС України** – у річних звітах надавати повну інформацію про прибутки, суми надходжень до бюджету як від страхової діяльності, так і від інших видів діяльності: інвестиційної, фінансової та іншої операційної діяльності; фактичні показники податкової віддачі за всіма видами діяльності страховиків і загальний показник за всією господарською діяльністю страховиків.

ВИСНОВКИ

Дослідження дало змогу виявити особливості й переваги нового підходу, які полягають у тому, що:

- 1) диференційоване оподаткування прибутків стимулюватиме страховиків до одержання і декларування прибутків за кожним видом діяльності;
- 2) пропозиція може бути адаптована до інших галузей економіки;
- 3) податки на прибутки страховиків стануть прямими податками;
- 4) перехід страховиків на диференційовану систему оподаткування значно зменшить можливості участі страховиків у схемах податкової оптимізації й виведення коштів за межі країни.

Пропозиція вимагає перегляду структури і змісту стандартної форми № 2 річного бухгалтерського звіту про фінансові результати страховика та Звіту про доходи і витрати страховика так, щоб визначати прибутки і витрати за кожним видом діяльності.

Запропоновано зобов'язати страховиків України, Нацкомфінпослуг України і Державну податкову службу України надавати в річних звітах інформацію про фактичні показники отриманих прибутків, суми надходжень до бюджету за основною операційною діяльністю та іншою операційною діяльністю, прибуток за фінансовою діяльністю та прибуток за інвестиційною діяльністю окремо і результуючий показник загального прибутку, фактичні чотири показники податкової віддачі за кожним видом діяльності й загальний показник віддачі за результатами всієї господарської діяльності.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. *Про оподаткування* прибутку підприємств: Закон України від 22.05.97 р. № 283/97-ВР – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>
2. *Про внесення* змін до Податкового кодексу України щодо стимулювання інвестицій у вітчизняну економіку: Закон України від 17.11.2011 р. № 4057-VI – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4057-17>
3. *Про внесення* змін до Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств»: Закон України від 24.12.2002 р. № 349-IV
4. *Гаманкова О.О.* Фінанси страхових організацій: [навч. посібник] / О.О. Гаманкова. – К.: КНЕУ, 2007. – 328 с.
5. *Блінов А.* Досвід країн центральної Європи у здійсненні економічних реформ: ідеї та рекомендації для України / А. Блінов, С. Сегеда, П. Удовенко. – К.: Міжнародний центр перспективних досліджень, 2005. – 43 с.
6. *Шірінян Л.В.* Оподаткування страхових компаній України / Л.В. Шірінян // Фінанси України – 2010. – №5. – С. 76–85.
7. *Про внесення* змін до Закону України «Про страхування»: Закон України від 04.10.2001 р. № 2745-III // Голос України. – № 207 (2707). – 2001. – С. 10-13.
8. *Шірінян Л.В.* Удосконалення організації фінансів та оподаткування страхових компаній України / Л.В. Шірінян // Економіка України. – 2010. – № 6. – С. 55–66.
9. *Про схвалення* Стратегії реформування податкової системи: розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.12.2009 р. №1612-р // Офіційний вісник України. – 2009. – № 101. Ст. 3543 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://document.ua/pro-shvalennja-strategiyi-reformuvannja-podatkovoyi-sistemi-doc7696.html>
10. *Податковий* кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

Налогообложение страховой компании существенно отличается от налогообложения других субъектов финансового рынка. Это приводит к неравенству участников финансового рынка и уклонению от уплаты налогов. В статье предложено внедрение дифференцированных ставок налогообложения прибылей страховщика по разным видам деятельности: финансовой, инвестиционной, основной операционной и прочей операционной. Рассчитан показатель налоговой отдачи для демонстрации преимуществ нового подхода. Показано, что новый подход является компромиссным решением для страховщиков–плательщиков налога, государства и может быть унифицирован для всех субъектов финансового рынка.

Ключевые слова: дифференцированное налогообложение, страховщик, база налогообложения, норма ставки, прибыль, доход, расходы, виды деятельности, налоговая отдача, учет.

The taxation for an insurance company substantially differs from the one, accepted for other economic players in financial market. It leads to an inequality of participants of the financial market and tax evasion. It is offered to introduce the differential norms of tax rate of profits for different types of activity: financial, investing, basic operating and other operating. The index of tax payment is calculated for the demonstration of advantages of new approach. It is shown that the new approach is compromise settlement for the insurers-taxpayers, state and may be unified for all economic players in financial market.

Keywords: differential taxation, insurer, tax base, norm of tax rate, profit, income, charges, types of activity, tax payment, account.